

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Selecta de uxoribus ex bonis mariti aliquid usurpantibus, paragraph. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

servi, sine necessitate in pauperes distribuendi, vi juris, redeant, necesse est.

21. Tertiò, lex illa de bonis vacan-
tibus est admodum odiosa; applicat e-
niam sibi rex, quod suum non erat:
ergo restringenda ad bona, quae in
nullius prorsus sunt potestate; sed ser-
vi peculium est in radicali potestate
domini, ut dictum est; ergo &c.

22. Quarto. Ex legibus ¹ testari
servi absolute non possunt: imo si tem-
pore, quo servus testamentum con-
dit, ignoret, se factum esse liberum à
suo domino, vel dubitet de suo statu,
esto, re vera sit liber, testamentum est
nullum. Iani sic: ideo testari vetatur
servus, quia supponitur is, non habe-
re bona, de quibus libere disponere
post mortem posuit, idque quia om-
nia sua sunt domini, qui non ut hæres
sed ut dominus omnia servi bona sibi
Vendicat; cum ergo fiscus solum præ-
tendat bona vacantia (id est bona illa,
quae nullius sunt: secus enim bona va-
cantia non essent) ad bona hæc, de
quibus loquimur, quae vere sunt do-
mini, se intrudere nequaquam va-
let.

¹ Vide leges apud Mol. t. r. d. 137.

Confirmatur: quia bona vacantia
sunt illa, de quibus, cum quis haberet
jus testandi, testatus tamen non est:
at servus, ut dictum est, non habet jus
testandi de rebus suis, ergo, &c. Ha-
bitens domini defensio, ex cuius ar-
gumentis apparent fisci argumenta sa-
tis superque dissoluta. Mihi ergo viam
màjorem facit dominus - quam Rex:
Imo, etiam si ejusmodi servus habeat
legitimos hæredes, qui ab intellectu pos-

sint in eo peculio succedere, non hi suc-
cederent, ex mea sententia, sed integ-
rum redire peculium ad dominum
debet. Ratio est jam insinuata, quia
ex benigna legum interpretatione di-
sponere de eo potest servus; si ergo de
eo non disposuit, iam redit domini
jus. Exciperem, nisi hic servus pe-
culio gaudens, habeat filios indigentes
alimentis; pro filiorum enim alimen-
tis disposuisse legitimè semper censem-
sus est, quasi pro suo usu, de suo pe-
culio pater; & quidem nimis impium
esset, indigentibus filijs necessaria ali-
menta, ex patris peculio denegare.

§. II.

De filijs.

1. DE his multa dixi, & satis ² in 4. praecepto, lib. 5. c. 4. §. 1.
de furto eorumdem filiorum, vide in-
fra tr. 2. c. 3.

§. III.

Selecta de uxoribus, ex bonis mariti ali- quid usurpantibus.

1. P endent, quæ dicturi sumus, ex
cognitione modi, quo matri-
monium initum inter conji-
ges sit. De jure comuni, ad susti-
nenda onera matrimonij certum quid
in dotem ab uxore datur marito, cuius
solidi fructus & administratio ³ apud
ipsum est; nam proprietas est uxoris;
unde dissoluto matrimonio per mor-
tem, vel legitimo intercedente di-
vortio, restituenda est tota dos eidem
uxori,

uxori, vel ipsius hæredi. Vir ergo tenetur uxorem alere, familiamque; uxor vero tenetur familiam eamdem gubernare, juxta statum suum, atque adeo præstare industriam, & operas uxoris proprias, ad domus congruam administrationem. Quod si ipsa ulterius sua industria, opere, labore, vel suum genium defraudans lucretur, suum erit, non mariti; sicuti etiam sua erunt à se domum allata, præterdotem: sua erunt sibi donata: sua sibi relicta, vel legata; sua, inquam, tñm quoad dominium proprietatis, tum quoad usumfructum, tum quoad administrationem; nisi forte ipsa velit horum administrationem marito tradere, quam tradidisse censetur, quoties expreſſè uxor maritum non excludit.

aa l. Mol. t. 2. d. 274. a l. fin. C. de pactis conventis super dote, lege Gratian, discep. 514. n. 24.

Administrationem, dico; nam ad exactionem debitorum uxoris requiritur speciale mandatum ejusdem uxoria, vel certè ejusdem ratificatio; secus, non erit debtor liber.

b l. cum maritum C. de solutionibus, & adverbit Castillo decif. 26. n. 12. & Antonius de Marinis, quotid. ref. lib. 2. c. 237. n. 13.

2. De jure Lusitano & Castiliæ, qua ratione, sive contractu medietatis bonorum, sive contractu arrharum & dotis, matrimonia celebrentur, & signatè, dote allata, de qua re iterum

versalius, quodque cultiores in Sicilia, ubi scribimus, ex pacto servant, (*& alla græca, ad differentiam, dalla latina,* dicunt se contrahere,) res hæc pertractanda est.

bb Mol. d. diff. 274.

3. Vxor ergo si auterat ex fructibus dotis, vel etiam ex capitali, cuius ipsa est domina, aliquid notabile, invito marito, peccat & mortaliter, cum obligatione restitutionis: ratio est perspicua, quia fructus sunt omnino mariti, & capitale, licet sit uxor, ejus tamen administrationem habet vir. In casu autem, quo ipsa peccasset, auferendo, sed constante matrimonio, non haberet, unde restituere posset, excusaretur quidem ex potentia, dum matrimonium constat; at ea dissoluto debebit restituere ex ipso capitali, quo jam libero potietur; vel, si ea præmoriatur viro, ex bonis, quæ ipsa possit disponere.

c Mol. Clavis reg. alij p. 81 apud Dicastill. l. 2. de just. tr. 2. d. 9. dub. 8. num. 194.

4. Sunt d tanien multa capita ex quibus excusat, saltem à mortali, uxor bona conjugis usurpans: nam bonis proprijs posse, ut ei libert, ut sine peccato, quia sua absolute sunt, non est dubium:

d Ib. ubi citantur & alij.

Primò. Si materia notabilis non sit, spectato statu, opibus, familia, & signatè, dote allata, de qua re iterum

e infra, cum de furtis domesticorum.

e inf. tr. 2. c. 3. n. 2.

5. Secundò. Si vir rogatus concederet.

g. T. 6.

5. Tertio. Si proximus , cui ipsa porrigit , extremam pateretur , aut graveni necessitatem.

7. Quartio. Si faceret donationes liberales , & eleemosynas , secundum consuetudinem aliarum suarum conditionis mulierum , etiam viro invito , quia absque ratione tunc invitatus esset.

8. Quinto. Si quid alicui daret , ad avertendum damnum temporale mariti ; nam tunc presumitur adesse ejus voluntas . Quid ad avertendum damnum ejusdem spirituale , ut si uxor daret eleemosynam , qua Deus maritum converteret ? Molina f negat ; concedit Lessius ; g utrumque probabile.

f Mol. t. 2. d. 234. nu. 12. g Less. l. 2. c. 12. nu. 85. sequens Nav. aliosq.

9. Sexto. Si pro rebus familiae , vel pro suo victu cultuque , juxta suum statum , accipiat &c.

10. Septimo. Si administret bona , quando maritus absens est , vel dissipator , vel stolidus &c.

11. Octavo. Si det quid patri matrrique , imo & fratribus , sororibus , ac filiis ex alio marito , quando hi omnes indigent alimentis . Atque in hoc octavo casu , adverte , uxorem , si habeant aliunde , non posse licite , hos sibi attinentes alere fructibus dotis : at si non habeant , poterit quidem , sed ex jure communii debebit soluto matrimonio , ea , quae dedit , restituere ex sua dote heredibus mariti . ratio est , quia quando quis habet , unde suos alat , non potest ab alio accipere ; quod si accipiat , quando suarum res sunt impeditae , debet , quando eadem erunt expeditae , restituere ,

Quantum possit sibi congregare uxor ex mariti bonis ?

12. Sed jam singulare aliquod in medium afferamus . Ex eo , quod moderatas eleemosynas potest uxor elargiri , colligit Molina , h eamdem posse , illas simul congregare , & totam summam uni simul , v. g. parenti pauperi tribuere . Nos igitur , par modo , ex eo , quod eadem uxor liberales juxta suum statum donationes facere potest , colligere possumus , easdem posse unire , & uni eidemque simul liberaliter donare . Quidam tamen scopulus est cavendus . Cum enim ad splendorem familie , adeoque ad honorem mariti pertineat , donationes has , & eleemosynas facere , non potest licite ita se gerere uxor , ut semper uni tantum congreget , quia sic meritò vir esset invitatus ; ideo non semper , non sepe , sed parcè , sed sine offensione splendoris uti hac arte poterit congregandi in utilitatem unius .

h Mol. ib. n. 8.

13. Inquiret curiosus : licebitne uxori , hoc congregandi artificium exercere , ut sibi ipsis summam totam , quam congregat , suis usibus liberis applicet ? Respondeo , quoad eleemosynas , non licere ; licere , quoad donationes . Ratio discriminis est , quia eleemosyna pauperibus , vel locis prijs debet erogari , qualis ipsa certe non est ; at liberalis donatio , sicuti potest reservari pro alijs , cur non pro se ipsa ? Venum tunc scopulus ille detrimenti splendoris familie multo magis , ut ex se patet , erit declinandus .

14. Vnum difficile te doceri, ut sequens resolutio. Vxor prædivitis vi-
video, cupis Ecquænam sit quanti-
tas, quam in hisce eleemosynis, & li-
beralibus donationibus posse uxori,
vel expendere, vel congregare, sine vi-
ri consensu? Respondeo, id non posse,
nisi à prudentis viri judicio decerni,
expensis facultatibus viri, dote allata,
necessitate familiae, imo & necessitate
& multitudine pauperum, consuetu-
dine aliarum mulierum similis condi-
tionis &c. Certè simile quid docet
Sanch. i cum loquitur de quantitate,
quam in eleemosynas potest superior
Religionis expendere. Quoniam ve-
ro supra dixi, ll quemlibet satisface-
re præcepto de eleemosyna facienda
pauperibus communibus, si det duos
aureos quotannis ex aureis centum,
quos forte habet; quatuor ex ducentis
&c. idem hic dici de eleemosynis pos-
set. Totidem pro liberalibus dona-
tionibus dici posse crederem, quia pro
ejusmodi summa, vel non erit invi-
tus vir, vel certè invitatus erit immatri-
to. Duo tamen adverto. Primum, id
dicimus in mediocri patrimonio; nam
si divitiae multum excrescerent, nimis
excresceret uxorum licentia, ut iterum
mox, l cum de uxoris furtis dicam,
& ibidem dixi cum de eleemosyna.
Advero secundò, excogitatis regulis
quibuscumque, nisi tandem hac in re
ad prudentis viri prædictum judici-
um recurramus, numquam animos
nostros posse conquiescere.

i Sanch. l. c. in Decal. c. 19. num. 42.
ll sup. li. 5. c. 1. §. 1. n. 17. I infr. tr.
2. c. 3. n. 2.

15. Illustrabit, quæ hactenus docui,

ri, quæ parvam, aut nullam dotem
adduxerat, advertens, se filios non
procreare, unde tempore suæ viduita-
tis fore, ut indigeret, partim ex pecu-
nijs, clam sine mariti, ne præsumpti
quidem licentia, surreptis ex ejus bo-
nis, partim ex eleemosynis, ac largi-
tionibus liberalibus, quas juxta suum
statum, exhibere poterat alijs, quas si-
bi uni cumulabat, partim ex opera &
suo labore, extra id, quod obliga-
tur, partim ex ijs, quæ sibi, defrau-
dando suo genio, reservabat, contenta
quotannis v. g. uno, eodemque vul-
gari ac panno indumento, cum licet
potius petere duo, vel tria, easque
holoseria & ornata, collegit sum-
mam trecentorum aureorum intra de-
cem annos constantis matrimonij.
Hos ergo per fidum servum occitè
negotiationi applicuit, atque intra ali-
os decem annos, felici eventu, ad tria
millia aureorum summa pervenit,
qua redditum annum emit suæ vi-
dutatis tempore reservandum. Nec
multo post, è vivisblato viro, qui
sivit vidua à quodam non satis perito
Theologo, an eam summam censi-
que hæredibus viri restituere tenere-
tur? Qui respondit, eam non teneri,
sed suæ industriae id emolummentum
acceptum referre licet posse.

16. Profecto non debuit absolute
decernere. Quare ad me cum accelsis
set, eam resolutiōnem referens, animo
nondum sedato mulier, distinctionem
porro necessariam hac in re tota adhi-
bendam esse pronunciavi. Nam sex
bonorum genera, ex quibus confita-
fuit

Sunt illa summa, perpendenda diligenter sunt: primò, pars pecuniae clam surrepta; & hæc tota est restituenda, quia iustè accepta: secundò, lucrum ex hujus surreptæ pecuniae negotiacione acquisitum; & hoc restituendum non est, quia pecunia ex se est sterilis, & lucrum, quod parit, totum cedit industriae negotiantis: solum, si ex hac surreptione cessavit viro aliquod lucrum, vel damnum emersit, debet illud uxor restituere. Quia tamen ea affirmabat, id certo non evenisse, jam quantum est ex hoc capite, liberata fuit: tertio, perpendenda est pecunia, quæ ex suo labore extraordinario comparata est ab uxore, & hæc tota est uxoris, ut etiam lucrum omne ex hujus negotiatione acquisitum: quarto, pecunia, quam fraudando suo genio, sibi reservavit, & hæc ejusque lucrum, pari modo plenè cedit uxor: quintò, pecunia, quam ex eleemosyna pauperibus eroganda sibi applicuit; & hæc tota est viri hæredibus restituenda, vel certe, juxta probabilem defuncti viri voluntatem, pauperibus distribuenda, quia ipsa sibi eam, uto-
tè non pauper, applicare nequaquam poterat: lucrum tamen ex illa, uxor erit, propter rationem modo in secundo capite dictam: sexto denique, pecunia, quam ex liberalibus donationibus, quas potuisset facere, sibi seposuit: & hæc non tota potest uxori cedere, nam sic passa est familia detrimentum splendoris: quare ad illam partem, quæ hoc detrimentum cavif-
set, in vitus merito fuit maritus; hanc ergo restituat uxor, necesse est. Et qui-

dem morali judicio, spectatis personis, divitijs, occasionibus, consuetudine similium faminarum &c. putavi, medietatem ejus pecuniae, quam libera-
liter dare potuisset, sufficientem fuisse ad decus illud familie conservandum; quare medium hanc partem omnino restituat. Lucrum vero ex negotia-
tione utriusque medietatis uxori ce-
dit, quia, ut dictum est, fructus est industriae ipsius, & ex alia parte nul-
lum lucrum cessavit ex hoc, nec dam-
num emersit marito.

17. Ex dictis ergo bene distinctis apparet, viduam hanc debere restituere primò, pecuniam surreptam, quam ipsa dixit fuisse aureos quinqua-
ginta: secundò, pecuniam congregatam ex eleemosynis faciendis, quam omnibus expensis (dabat enim præ-
ter eam, quam sibi reponebat, aliquid subinde pauperibus) censui esse aureos decem: tertio, medietatem pecuniae ex negatione liberalium donationum, quas tempore viginti annorum pote-
rat facere, quam medietatem, expen-
sis omnibus, ad viginti aureorum summam circiter ascendere judicavi:
cætera sibi ad viduitatem, ut ipsa dice-
bat, sublevandam tuta conscientia conseruerat.

§. IV.

De beneficiarijs.

1. **T**oties hæc quæstio discussa à sapientibus est, ut me pigeat, eamdem iterum iterumque

T i 3

recu-

